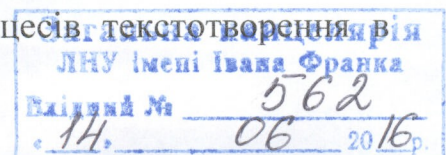

ВІДГУК

офіційного опонента доктора філологічних наук, професора Бялика Василя Дмитровича на дисертацію Кучик Галини Богданівни «Структурно-семантичні та дискурсні особливості англomовних текстів установчих документів міжнародних організацій», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, спеціальність 10.02.04 – германські мови

Глобальні та локальні інформаційно-комунікативні простори сучасності характеризуються серед іншого ускладненням взаємовідносин в міжнародному полі і на рівні мови. Лінгвістика останніх десятиріч, досягнувши високої наукової абстракції у вивченні мови (в сосюрівському розумінні терміна), різко розширила коло своїх досліджень, включаючи в нього всі аспекти мовної діяльності та мовленнєвої взаємодії. Радикальна зміна наукової парадигми від аналізу мінімальних лінгвістичних одиниць до “максимуму” – тексту (дискурсу), що розглядається у взаємодії з прагматичними чинниками, призвела до зміни обсягу та якості матеріалу дослідження, котрий повною мірою враховує феномен життя людини зі всіма його психічними, соціальними, етнокультурними характеристиками. Тому звернення Г. Б. Кучик до вивчення основних дискурсних і структурно-семантичних рис англomовних текстів установчих документів міжнародних організацій з урахуванням їх регуляторної та нормотворчої функцій у політичній комунікації є своєчасним і зумовлює **актуальність** реферованої дисертаційної праці. **Актуальність** рецензованої роботи визначається також спрямованістю низки сучасних лінгвістичних студій на виявлення, вивчення і моделювання внутрішньотекстових зв'язків у різних типах текстів. Рецензована дисертація підтверджує актуальність і плідність такого напрямку сучасних лінгвістичних досліджень, адже потребують вирішення проблеми, пов'язані з виявленням різних способів і форм подачі інформації у документальному тексті міжнародних організацій.

Дослідження такого плану зумовлені визнанням важливості процесів вивчення текстів різних галузей мовної комунікації та інтеграції знання про їх комунікативно-прагматичні властивості, а також процесів текстотворення в

межах комунікації певного типу, яка відповідає дискурсу як соціокультурній сфері. Системний розгляд семантичних, структурних та прагматичних особливостей англійськомовних текстів установчих документів міжнародних організацій додає актуальності науковому пошукові Г. Б. Кучик.

Перед початком дослідження Г. Б. Кучик поставила за **мету** розкрити текстову природу англійськомовного установчого документу, його базові структурно-семантичні характеристики у межах сучасного англійськомовного політичного дискурсу. Серед ключових **завдань** відзначаю: визначення місця і ролі текстів установчих документів міжнародних організацій у системі класифікації міжнародно-правових документів; виокремлення структурних компонентів текстів установчих документів міжнародних організацій та визначення їхньої функціональної значущості у процесі комунікативної діяльності; висвітлення специфіки вживання лексичних форм у текстах установчих документів міжнародних організацій; окреслення функціонально-стилістичних характеристик текстів установчих документів міжнародних організацій; аналіз дискурсних особливостей творення та функціонування текстів документів у суспільному континуумі; дослідження текстів установчих документів через призму комунікативної діяльності.

Повністю виконавши поставлені завдання та досягнувши своєї мети, авторці вдалося подати відповідні мовні (лексичні, морфологічні та стилістичні) засоби у сукупності як складові ситуації передачі інформації в установчому документі міжнародних організацій сучасною англійською мовою. Урахування структурно-семантичних і дискурсних передумов текстоформування дало дисертантці можливість вийти на високий щабель узагальнення емпіричного матеріалу. Такий доробок став можливим завдяки застосуванню вагомого методологічного підґрунтя, а саме, настанов сучасної комунікативно-дискурсної парадигми у лінгвістиці. Їхня дія сприяє перспективності аналізу мовних і мовленнєвих даних у функційно-стилістичному та дискурсивному аспектах.

Досягненню Г. Б. Кучик успіху в вирішенні поставлених завдань сприяла комплексна **методика дослідження**, що увібрала в себе, зокрема, описовий

метод; метод етимологічного аналізу; метод структурно-семантичного аналізу; метод аналізу словникових дефініцій; методи синтаксичного та стилістичного аналізу; метод порівняльного аналізу; метод кількісних і відсоткових характеристик.

Застосування кожного методу зумовлено вирішенням конкретних завдань дослідження. Усі вони є сучасними та відповідають темі розглянутої роботи. Їхня адекватність матеріалу, що вивчався, свідчить про **достовірність** отриманих даних. Відзначу також чітке формулювання дисертанткою об'єкту та предмету дослідження.

Матеріалом дослідження Г. Б. Кучик слугували англомовні тексти установчих документів міжнародних організацій – статuti, хартії, конституції, угоди, резолюції, конвенції, декларації тощо (загалом 249 документів), які відібрано з офіційних сайтів інтернет-ресурсів міжнародних організацій. Загальний обсяг текстів становить 4 218 сторінок.

Дисертантці вдалося досягти мети дисертаційного дослідження та здійснити комплексний аналіз текстів установчих документів міжнародних організацій. Такий підхід дозволив Г. Б. Кучик не тільки сформулювати та теоретично обґрунтувати наукову новизну одержаних результатів, але й визначити практичне значення результатів наукового дослідження. Отже, дисертація Кучик Г. Б. відзначається науковою новизною та практичною значущістю, а при її виконанні було використано достатню кількість теоретичних розробок як українських так і зарубіжних авторів, а також широкий спектр ілюстративного матеріалу. Завдяки послідовному та логічному викладенню матеріалу дослідження має збалансовану та завершену форму.

До **наукової новизни** дослідження Г. Б. Кучик віднесу те, що вперше здійснено аналіз англомовних текстів установчих документів міжнародних організацій з точки зору структурних, лексико-семантичних, функціонально-стилістичних та дискурсних особливостей; виокремлено установчі документи міжнародних організацій як вид політичного тексту в системі міжнародно-правових документів; вдосконалено визначення комунікативного процесу через призму розширення учасників комунікації та її трактування не з позиції

персонального актора, а стосовно діяльності колективних акторів у вигляді держав-учасників комунікативного процесу, метою якого є укладення міжнародної угоди; проаналізовано співвідношення тексту-дискурсу через призму установчих документів міжнародних організацій та встановлено взаємообумовленість та взаємозалежність цих елементів.

Не викликає сумніву теоретична значущість дисертаційного дослідження, яке можна вважати певним внеском автора у розвиток вітчизняної лінгвістичної науки. **Теоретична значущість** роботи Г. Б. Кучик полягає у науковій розробці положень щодо творення, функціонування та інтерпретації текстів установчих документів міжнародних організацій як окремого виду політичного тексту з його особливим місцем у системі міжнародно-правових документів.

Дисертантка опрацювала значний обсяг вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з проблематики дослідження. Список використаних джерел налічує 607 позицій, з них 122 – іноземними мовами та 249 позицій – список джерел ілюстративного матеріалу. Така широка обізнаність автора підтверджується у тексті роботи аналізом думок різних учених, умінням узагальнювати їхні точки зору, коректно спиратися на погляди, що стали методологічною основою її дослідження.

Практична цінність рецензованої дисертації достатньою мірою виявляється у застосуванні висновків і результатів роботи у навчально-виховному процесі зі студентами та аспірантами. Так, основні результати цього дослідження можуть бути використаними для підготовки спецкурсів із лексикології, лексикографії, ділової мови та під час викладання англійської мови на факультетах міжнародних відносин; для укладання документів, методичних розробок, посібників, підручників, словників, у навчальному процесі під час підготовки фахівців-міжнародників, лінгвістів та перекладачів. Результати дослідження можна використовувати у практичній діяльності органів державної влади та управління у галузі розробки та здійснення зовнішньополітичної діяльності держави, що є особливо актуальним сьогодні.

Серед сильних сторін рецензованої роботи відзначаю ґрунтовні теоретичні підвалини дослідження; аналіз різних точок зору на досліджувані проблеми;

чітке окреслення основних завдань роботи. Формулювання Загальних висновків не викликає зауважень. Позитивно вражає й те, що авторка усвідомлює перспективи продовження своїх досліджень. Їхнє формулювання на с. 170–175 надає впевненості в успішності майбутніх пошуків Г. Б. Кучик.

Позитивним у роботі, що розглядається, є не тільки оригінальний власний підхід до встановлення основних параметрів проаналізованого емпіричного матеріалу, але й ґрунтовне, послідовне вибудовування концепції дослідження, її детальний виклад.

Вражає значна **апробація** результатів дисертації. Так, авторка виступила з доповідями на Міжнародних наукових зібраннях у різних регіонах України в 2010–2015 роках. Результати дослідження відображені у 16-ти публікаціях (2 статті у співавторстві, де внесок автора становить 75 %), зокрема: 7 статей опубліковано у фахових виданнях, 1 стаття – у закордонному науковому виданні, 1 стаття – як розділ колективної монографії; 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

З точки зору логіки викладу, дисертаційна робота характеризується чіткою та збалансованою структурою, зорієнтованою на вивчення об'єкта дослідження. Структура роботи, що складається з вступу, чотирьох розділів та висновків, логічно витримана та відповідає задуму дисертації. Зміст дисертації повністю відповідає її назві, положення, що виносять на захист, є обґрунтованими у тексті самого дослідження. Широкий спектр завдань, поставлений у роботі, забезпечує досягнення мети дослідження.

Кожний розділ завершується висновками, в яких стисло резюмуються результати даного етапу дослідження. В кінці подаються списки використаних в дисертації теоретичних, лексикографічних та ілюстративних джерел, а також додаток, у якому подано перелік міжнародних організацій, установчі документи яких стали об'єктом дослідження.

У вступі роботи визначено об'єкт, предмет, мету та дослідницькі завдання даного дослідження. Доволі чітко представлено методологію дослідження. Заслуговує на увагу комплексний підхід дисертантки до окресленої проблематики. Характерною ознакою методології є

міждисциплінарний підхід. Заслуговеє схвалення досить широкий спектр ілюстративного матеріалу, що дало змогу зробити достатньо глибокі достовірні висновки про структурні, лексико-семантичні, функціонально-стилістичні та дискурсні особливості текстів установчих документів міжнародних організацій.

Перший розділ дисертаційного дослідження «Теоретичні засади та стан наукової розробки аналізу тексту» (с. 13–60) представляє науковий доробок дослідників у галузі лінгвістики взагалі та політичної лінгвістики зокрема. Дослідження побудоване на ґрунтовній методологічній базі, свідченням чого є відібраний і системно викладений категоріальний апарат. Розглядаючи категорію тексту, авторка стверджує, що під текстом розуміє осмислену послідовність знаків та елементів мовленнєвої діяльності людини, яка має функціональні особливості і виконує роль комунікації, інформативності та передачі інформації для визначеного адресата. На цьому положенні побудований подальший розгляд матеріалу. До позитивних рис роботи відносимо спробу автора визначити взаємозалежність та взаємообумовленість тексту і дискурсу як елементів процесу комунікативної діяльності людини. Новаторським є підхід до визначення співвідношення понять тексту і дискурсу у контексті міжнародно-правових документів, оскільки дослідники у своїх працях не приділяли належної уваги текстам установчих документів міжнародних організацій, акцентуючи увагу на політичній комунікації внутрішньодержавного характеру (виборчий процес, парламентська боротьба, дебати тощо), не спрямованій назовні.

У другому розділі (с. 61–75) представлено методологію дисертаційного дослідження. В його основу покладено застосування цілого комплексу наукових методів, що дало змогу автору ґрунтовно дослідити тексти установчих документів міжнародних організацій.

У третьому розділі (с. 76–127) увага концентрується на типології документів міжнародно-правового характеру, структурному та лексико-семантичному аналізі установчих документів міжнародних організацій та визначенні їхнього місця у системі класифікації текстів. Доволі дискусійним виглядає твердження автора про приналежність установчих документів

міжнародних організацій до політичних текстів. При цьому авторка наводить доволі переконливі аргументи щодо розгляду тексту установчого документа як результату політичної комунікації, а відтак трактування установчих документів міжнародних організацій як політичного тексту, творення якого відбувається в політичному дискурсі через комунікативну діяльність держав-членів міжнародних організацій. Доречним є представлення результатів дослідження у вигляді графічного матеріалу, що унаочнює сприйняття.

У четвертому розділі «Тексти установчих документів міжнародних організацій та особливості їхнього функціонування» (с. 128–169) дисертантка досліджує питання приналежності установчих документів міжнародних організацій до дипломатично-регламентаційного підстилю та аналізує функціонально-стилістичні та дискурсні особливості текстів установчих документів міжнародних організацій.

Висновки дисертаційного дослідження є добре структурованими, відповідають поставленим дослідницьким завданням та повною мірою відображають результати дисертаційного дослідження.

Автореферат, публікації Г. Б. Кучик відбивають зміст дисертації. Виклад основних положень не викликає сумнівів. Розглянуте дисертаційне дослідження заслуговує на схвалення.

Проте, як кожна робота такого гатунку, вона дає ґрунт для роздумів щодо перспектив розвитку обраного напрямку в лінгвістиці, дозволяє подискутувати щодо окремих розбіжностей у точках зору, висловити авторці побажання щодо поліпшення оформлення та формулювання результатів наукового пошуку.

По-перше, робота значно виграла б, якщо б дисертантка сформулювала робочі визначення базових для даної дисертації понять та термінів, наприклад «установчий документ міжнародних організацій», «статут», «міжнародний договір». Слід чіткіше представити співвідношення понять «стандартність» і «стандартизованість», про які згадує дослідниця.

По-друге, у пункті 3.1 (с. 76–90), визначаючи приналежність установчих документів міжнародних організацій до політичних текстів, варто детальніше охарактеризувати критерії, за якими автор визначає приналежність даних

текстів до політичних. Не простежуємо чіткої позиції авторки щодо належності досліджуваних текстів до виокремлених типів. Було б логічно проілюструвати теоретичні міркування, які, безумовно є змістовними та логічними, конкретними прикладами, які унаочнили б теоретичні положення.

По-третє, на нашу думку, варто глибше розкрити та аргументувати приналежність установчих документів до дипломатично-регламентаційного підстилю (пункт 4.1 с. 128–132).

По-четверте. В основному роботу виконано охайно. Проте є зауваження до автора, які стосуються оформлення результатів роботи, зокрема: технічного оформлення дисертації (с. 113, 115, 151, 152, 153, 154, 155 та ін.); відсутності окремих елементів бібліографічного опису (с. 183, 188 та ін.); негарздив стилістичного характеру (с. 19, 28, 30, 48, 49, 50, 57 та ін.).

Прикрі недоречності не знижують позитивного враження від дисертації, написаної логічно та послідовно.

Висловлені міркування не торкаються основних положень роботи, не знижують її теоретичну значущість і практичну цінність. Г. Б. Кучик завершила самостійне, актуальне наукове дослідження, яке відповідає вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України про присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань. Вона заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент

В. Д. Бялик

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри комунікативної лінгвістики та
перекладу Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Підпис В. Д. Бялика засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Курбан І. М. Курбан
" 09 " 06

